

KISEBB ÉS NAGYOBB LÉPÉSEK – AZ ÚJ NÉMET KORMÁNY KOALÍCIÓS SZERZŐDÉSÉNEK RÉSZLETEI

2021. DECEMBER 6.

Vezetői összefoglaló:

- Számos szempontból (EU, társadalmi és energetikai kérdések) rendkívül ambiciózus, más esetekben (kül- és biztonságpolitika) viszont többségében homályos általánosságokra szorítkozó programban állapodott meg az új német kormányt alkotó három párt.
- A koalíciós szerződés kiemelt célként jelöli meg az EU jövőjéről szóló diskurzus alakítását.
- Az EU jövőjével kapcsolatban megfogalmazott célok többsége ugyanakkor ellentétes a Budapest, Varsó és más közép-európai tagállamok által megfogalmazott, erős nemzetállamok közösségeként működő EU víziójával.
- Az új kormány legambiciózusabb kül- és biztonságpolitikai tervei elsősorban EU-t érintik.
- A magyar-német bilaterális kapcsolatok szempontjából fontos a közös védelempolitika erősítésére, az EU mint egységes stratégiai entitás képviselőjére és a nyugat-balkáni országok EU-csatlakozásnak előmozdítására irányuló elképzelések megjelenése a programban.
- A EU keretein túl, az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően, Németország mindenekelőtt a nemzetközi szervezetek tagjaként (és azok megerősített szerepvállalása útján) kíván külpolitikai kérdésekben fellépni.
- A biztonságpolitikai kérdések vizsgálatakor a szerződés hitet tesz Németország nemzetközi szerepvállalása, a demokratikus társadalmi vívmányok és emberi jogok védelme, valamint a Bundeswehr további modernizálása mellett, ugyanakkor ezen túlmenően kevés konkrétumot tartalmaz.
- A migráció kérdéskörében a dokumentum az illegális migráció csökkentésére tett erőfeszítések növelését, egyúttal pedig a legális bevándorlás lehetőségeinek bővítését írja elő. Utóbbi, gazdasági migráció útján, megoldást kíván nyújtani német gazdaság égető munkaerőhiányára.

- **A három párt egyöntetűen állást foglal az uniós szintű letelepítési-kvóta mellett.**
- **Jelentős változásokat előterjesztve az új kormány a családjog reformját is véghez szeretné vinni egy alapvető liberalizációs folyamat részeként, amely a család fogalmának újradefiniálása mellett, a nemi identitás és az adoptálás kérdéskörét is érinteni kívánja.**
- **A koalíció célja, hogy a szivárványcsaládokat és az EU-ban kötött azonos neműek házasságát/partnerségét minden tagállamban ismerjék teljes jogkövetkezménnyel együtt. A pártok a jövőben uniós szinten is ki kívánnak állni a liberális házasság- és családkép elismerése mellett valamennyi tagállamban, mindez prognosztizálhatóan összetűzésekhez vezethet majd az uniós tagállamok jelentős részével.**
- **A koalíciós szerződés kiemelt helyen foglalkozik az energetikai megújulás és a klímasemlegesség kérdéseivel. A megállapodás értelmében az új német kormány a korábban tervezett 2038-as céldátum helyett már 2030-ra fel szeretne hagyni a kőszén alapú áramtermeléssel, egyúttal 80 százalékra emelve a megújuló forrásokból termelt áram arányát.**
- **Ennek értelmében az új kormány kötelezettséget kíván vállalni a megújuló energiaforrások bővítésére, amelynek értelmében az ország területének akár 2 százalékát is erre a célra lehetne fordítani.**
- **Nyitott kérdés ugyanakkor, hogy az erőtlet ütemben végrehajtandó változtatási és fejlesztési tervezetek mennyire lesznek ténylegesen és tartósan kivitelezhetőek társadalmi és gazdasági szempontok figyelembevételével.**

Az előreláthatóan december 8-án felálló SPD, Zöldek és FDP alkotta közlekedési-lámpa koalíció november 24-én hozta nyilvánosságra a „Merjünk Nagyobbat Lépni – Szövetség a Szabadságért, Igazságosságért és Fenntarthatóságért” c. koalíciós szerződését, amely betekintést mutat az új német kormány bel- és külpolitikai prioritásaiba és reformelképzeléseibe.

Alábbi elemzés célja, hogy bemutassa az új kormány azon terveit, amelyek a közös EU és NATO tagságból adódóan, valamint a szoros bilaterális kötelek szempontjából minden bizonnyal hatással lesznek, lehetnek a magyar-német politikai kapcsolatok alakulására az elkövetkező időszakban.

Németország és az Európai Unió

Az Európai Unió jövője

Az Európa jövője konferenciát a kormánykoalíció uniós intézményi reformok végrehajtására kívánja felhasználni. A reformok EU-s szerződésmódosításokat vonnának maguk után, amiket a koalíció teljes mértékben támogat. Álláspontja szerint az Európa jövője konferenciának egy alkotmányozó gyűlésnek kell lennie, ami az EU-t egy föderális szövetségi állammá alakítja, amely jogilag az EU Alapjogi Chartáján nyugszik. Ezen felül cél az Európai Parlament szerepének erősítése, többek között kezdeményezési joggal való felruházása. Ezen felül a közösségi eljárásokat ismét előtérbe kívánják helyezni, ahol szükséges a tagállamok bevonásával – írja a megállapodás. A szerződés magában foglalja egy egységes európai választójog bevezetését, transznacionális listákkal, továbbá egy kötelező csúcsjelölti rendszer alkalmazását. A Tanács munkájára vonatkozóan a szerződés kiemeli, hogy átláthatóbbá kell tenni az intézmény működését. A kormánykoalíció kezdeményezni fogja, hogy a Bizottság javaslatai a Tanácsban meghatározott időn belül nyilvánosan megvitatásra kerüljenek. Ezen túl a szerződés kimondja, hogy a kormánykoalíció a Tanácsban a minősített többségi szavazást fogja használni és létre fog hozni egy eljárást, ami lehetővé teszi, hogy az Alaptörvény 22. cikke alapján a Bundestag részvételi lehetőségei javuljanak a döntéshozatali folyamatban. A kormánykoalíció növelni szeretné Európa stratégiai szuverenitását az energiaellátás, egészségügy, nyersanyag-behozatal és a digitális technológia terén.

Jogállamiság

A kormánykoalíció pártjai az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkében lefektetett alapértékek hatékony védelme mellett állnak ki. A koalíció pártjai együtt kívánják felszólítani az Európai Bizottságot, hogy a szerződések őrzőjeként használja következetesen és a felmerült jogsértésre gyorsan reagálva a jogállamisági eszközöket, juttassa érvényre a jogállamisági mechanizmusokat és hajtja végre az Európai Bíróság határozatait. A szerződés kimondja, hogy ezzel egyidőben a Tanácsban az új német kormány következetesebben érvényesíteni fogja (a jövőben pedig fejleszteni kívánja) a meglévő jogállamisági eszközöket, úgy mint a jogállamisági párbeszédet, a jogállamisági ellenőrzést, a kondicionalitási mechanizmust, valamint a szerződésszegések megsértésével kapcsolatban – a hetes cikkely szerinti – ajánlásokat és a megállapításokat. A pártok kijelentik, hogy csak abban az esetben hagyják jóvá az Európai Bizottság Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközzel (RRF) kapcsolatos javaslatait, ha olyan előfeltételek, mint például a független igazságszolgáltatás biztosítva vannak. A koalíció országspecifikus ajánlások megtételével kívánja támogatni az Európai Bizottságot a jogállamisági jelentések elkészítésének továbbfejlesztésében. A pártok

elkötelezettek annak érdekében, hogy az Európai Bizottság előmozdítsa a szisztematikusan elkövetett szerződésszegések ellen folytatott eljárásokat egy-egy tagállammal szemben. Azt szeretnék, hogy a jövőben az Európai Bíróság előtt akkor is lehessen panasszal élni, ha egy tagállam nemzeti jogrendszerén belül jár el olyan módon, hogy azzal az EU Alapjogi Chartájában foglalt értékek egyikét megsérti. Mindezek mellett a civil társadalmi szerepvállalást a határokon átívelő tevékenységek megerősítésével kívánja előmozdítani a koalíció és az alapítványokra, illetve az egyesületekre vonatkozó Európai Unió jogi reformokat követel.

Gazdasági és monetáris unió, költségvetési politika, befektetések

A gazdasági és monetáris unió erősítése érdekében a Stabilitási és Növekedési Paktum alapján szeretné a koalíció biztosítani a növekedést, megtartva az adósságrendezés alapjait. Ezzel egyidőben a további gazdasági növekedést fenntartható és klímabarát beruházások biztosításával kívánná ösztönözni az új német kormány. A Next Generation EU alappal kapcsolatban a koalíciós szerződés megerősíti az annak keretében elfogadott előírások és eljárások sérthetlenségét és garanciát kíván vállalni arra, hogy a Next Generation EU visszafizetései ne vezessenek az uniós programok és alapok csökkentéséhez.

A megállapodás prioritásként jelöli meg az európai digitális infrastruktúra, közös vasúthálózat, energiainfrastruktúra, kutatás és fejlesztési kapacitás, valamint az európai közlekedés megújuló energián nyugvó fejlesztését, amelynek elősegítése érdekében az új befektetés ösztönző együttműködésre van szükség Európában.

Szociális és válságálló Európa

A koalíció szeretné elősegíteni a társadalmi felemelkedést a konvergencia, a belső piac kiterjesztése, a szociális jogok pillérének végrehajtása és a társadalmi egyenlőtlenségek elleni küzdelem fenntartásával. Ennek érdekében az olyan európai koordinációs folyamatokat kívánja a jövőbeli német kormány majd használni, mint például az Európai Szemeszter. Ezen túl a szerződés kimondja, hogy az EU szerződésekkel összhangban az Unió tagállamaiban a szakszervezetek tarifaszereződés-kötési jogát erősíteni fogja a kormánykoalíció a jövőben. A nők és férfiak közötti bérkülönbségek mérséklése érdekében a koalíció támogatja egy az uniós bérátláthatósági irányelvet meghozatalát és elfogadását.

Annak érdekében, hogy Európa válságálló legyen a kormánykoalíció támogatja egy erős uniós katasztrófavédelmi rendszer létrehozását, valamint közös beszerzések eszközölését és a koordináció elmélyítését. Az állásfoglalás arra is kitér, hogy az EU egészségügyi hatóságainak válságállóbb mivoltának a megteremtése érdekében szükséges kompetenciákkal és erőforrásokkal kell ellátni őket.

Európai kül- és biztonságpolitika

A koalíciós szerződés kimondja, hogy az új német kormány aktív európai politikát kíván folytatni és igénye is van annak alakítására. Ennek megvalósítását az Európai Bizottság projektjeivel kapcsolatos egyértelmű és korai állásfoglalásban és a szigorúbb koordinációban látják a koalíciós pártok.

A valódi európai kül-, biztonság- és védelempolitika a kormánykoalíció álláspontja szerint egy szuverén Európai Uniót nyugszik, amely képes erős szereplőként fellépni a rendszerek közötti versenyben és a bizonytalanság formálta világban. Megfogalmazott cél, hogy az EU cselekvőképesebb és egységesebb kell, hogy legyen. Mindehhez pedig a Tanácsában a döntési eljárást az egyhangúság elvéről minősített többségi szavazási eljárásra akarja módosítani a közlekedésilámpa-koalíció. Ennek értelmében döntés születhet már akkor, ha a tagállamok 55%-a (vagyis a gyakorlatban a 27 tagállamból 15) a javaslat mellett szavaz, a javaslatot támogató tagállamok pedig az EU teljes népességének legalább 65%-át képviselik.

Emellett a felálló német kormány szerint szükség van az Európai Külügyi Szolgálat megerősítésére és a kül- és biztonságpolitikai főképviselő szerepének kiterjesztésére annak érdekében, hogy ténylegesen „uniós külügyminiszterként” tudja a munkáját végezni. A továbbiakban a dokumentum kimondja, hogy egy egységes biztonság fogalom kidolgozására van szükség. A közös stratégia alapért kidolgozott Stratégiai Iránytű munkájához a koalíció pártjai hozzá szeretnének járulni, továbbá támogatják a nemzeti hadseregek fokozott együttműködését különösen a képzés, a képességek a bevetések és a felszerelések terén. Példaként említi a dokumentum, hogy Németország és Franciaország között már tervben van a közös parancsnoki struktúrák és a közös polgári-katonai parancsnokság létrehozása.

Bővítés és európai szabad mozgás

A koalíciós szerződésben foglaltak szerint a német kormány támogatja a hat nyugat-balkáni állam uniós csatlakozási folyamatát és az ehhez szükséges reformok, illetve kritériumok megvalósítását. A szerződés konkrétan megfogalmazza azt is, hogy a folyamat következő lépéseinek a csatlakozási fejezetek megnyitása Albániával és Észak-Macedóniával, a vízumliberalizációról való döntés Koszovóval, valamint a tárgyalások folytatása Montenegróval és Szerbiával kell, hogy legyen. Ezek túlmenően a koalíció fontos célként jelöli meg az EU által vezetett Szerbia és Koszovó közötti normalizációs folyamat, valamint Bosznia-Hercegovina stabilitása érdekében tett erőfeszítések folytatását. A koalíciós szerződés leszögezi, hogy a csatlakozási tárgyalások menetén kívül az EU felvevőképességén is javítani kell.

A kormánykoalíció vissza akarja állítani a schengeni térség integritását. Az öngazgatás, és az önszabályozás és a szolgáltatások nyújtása területén fennálló tagállami különbségeket egy egész Európára kiterjedő, a munkavállalók kiküldetéséről szóló irányelvvel összhangban lévő információs platform létrehozásával kívánja kiegyenlíteni a koalíció, ami az EU összes nyelven kínál információkat a nyugdíjrendszerekről, a társadalombiztosítási jogosultságokról, az adózásról, valamint a tagállamok munkajogáról.

Következtetések

A szerződésben 10 pontban meghatározott vízió alapján azt láthatjuk, hogy a közlekedésilámpa-koalíció pártjai kiemelt célként tekintenek az Európai Unió jövőjének saját elképzeléseik és érdekeik alapján történő alakítására. Magyarország szempontjából kiváltképp fontos, hogy a szerződésben az EU jövőjével kapcsolatban megfogalmazott célok többsége ellentétes a Budapest, Varsó és más közép-európai tagállamok által megfogalmazott, erős nemzetállamok közösségeként működő EU víziójával.

Szembetűnő, hogy az új német kormány az EU alapvető strukturális felépítését egy alkotmányosan rögzített föderális szövetségi állam képére szeretné alakítani, saját állami berendezkedésük mintájára. A helyzet, többek között, azért tekinthető problémásnak, mert ha

az Európa jövője konferencia végét szolgáló alkotmányozó konvent elkészítené a föderális állam alkotmányát, az Európai Bizottság elméletileg akár végrehajtó hatalmi ágként is megjelenhet és kiterjesztheti rendeleteit több közös EU-s politika területén is, kiváltképp ha a 7. pontban meghatározott szigorúbb ellenőrzést vesszük alapul. A koalíciós pártok logikája szerinti modellbe teljes mértékben illeszkedik a tényleges „európai külügyminiszter” fogalma és a Külügyminiszterek Tanácsában a minősített többségi szavazás bevezetése is, amivel az EU közelebb kerülhet a „közös hangon való megszólalás” felé.

A jogállamiság kérdéskörében megfogalmazott reformok, azokon belül is a nemzeti joggyakorlásban észlelt jogsértések esetén az Európai Bírósághoz való fordulás lehetőségének megvalósítása az EU tagállamok jogrendszerébe való bevonását jelentene (örként és bíróként egyaránt), ami a tagállami szuverenitás megsértésével és a szubszidiaritási elv eredményességének kétségbe vonásával járna. A koalíció elképzelései akkor valósíthatók meg, ha az uniós szerződések módosítására sor kerül a jövőben, mindehhez azonban az Európai Tanács, a tagállamok állam- és kormányfőinek tanácsának egyhangú döntésére van szükség. Ebből kiindulva kérdéses, hogy a közlekedésilámpa-koalíció tervei valósággá válhatnak-e egyáltalán, vagy ennek hiányában az alakuló német szövetségi kormány elfogadja, hogy a meglévő európai struktúrában fog létezni az általuk megreformálni kívánt Németország. Főleg akkor láthatjuk, hogy a megfogalmazott célok pillanatnyilag csak elméleti síkon állják meg a helyüket, ha arra gondolunk, hogy az Európai Parlamenti választásokra tervezett transznacionális listák felállításához minden tagállamban meg kellene változtatni a választójogi előírásokat.

A magyar-német bilaterális kapcsolatokra való tekintettel kiemelendők és értékelendők – bár megvalósításukra egyöntetű tagállami támogatás hiányában csekély esély mutatkozik – azon elképzelések, amelyek a közös védelempolitikára, az EU mint egységes stratégiai entitás képviselőre és a nyugat-balkáni országok csatlakozásnak előmozdítására vonatkoznak. Ezekről eltekintve az Európáról alkotott kép, illetve az európai ügyekért való felelősségvállaláshoz kapcsolt feladatok és hatáskörök kialakítása távol áll a magyar, tagállami szuverenitásáról és európai értékekről vallott, állásponttól. Az EU jövője szempontjából fontos kérdés, hogy a német kormány mennyire kívánja, vagy tudja elfogadni az nézőpontjával szemben tagállami szinten megfogalmazott véleménykülönbségeket, illetve mennyire törekszik majd esetleges kompromisszumok keresésére.

Kül- és biztonságpolitika

Régi-új hangsúlyok

Külpolitikai és külgazdasági prioritásaiból adódóan, ahogy a múltban, úgy a jövőben is elsődlegesen az EU- belül, vagy annak keretében megvalósított politikai kezdeményezések állnak majd a német külpolitika középpontjában. Ennek megfelelően az új kormány legambiciózusabb tervei is az EU-t érintik elsődlegesen. Mindazonáltal a koalíciós szerződés utolsó harmadában ismertetett kül- és biztonságpolitikai célok fokozott globális német szerepvállalást vázolnak fel. E szerepvállalás részletei azonban sokszor kidolgozatlanok, máskor pedig idealisztikusnak, reálpolitikai szempontból kivitelezhetetlennek tűnnek. Az emberi jogok elsődlegességének felemelése pártpolitikai szempontból kifizetődő elképzelésnek tűnhet, mindazonáltal kétséges a hozzájárulása a globális konfliktusok kezeléséhez. Ehhez hasonlóan a Zöld pártra szavazók számára fontos siker lehet az új német külpolitika *Feminist Foreign Policy*-ként való definiálása, azonban a nők jogainak hatásosabb nemzetközi képviselője, valamint a nemzetközi szervezetekben dolgozó női munkavállalók számának a

növelése joggal tűnhetnek a kritikusok számára inkább ideológiai, mint pedig szakpolitikai célnak. Fenti példák azonban nem tekinthetők egyszeri esetnek. Közép-európai szemmel nézve a kül- és biztonságpolitikával foglalkozó fejezet egészére jellemző egyfajta kettőség, amely hatására egy adott kérdésre adandó válasz bemutatásakor, akár néhány soron belül találkozhatunk politikai manifesztóra jellemző hangzatos kitételekkel és konkrét javaslatokkal.

A szerződés értelmében, az elmúlt évek külpolitikai gyakorlatának megfelelően, az új koalíciós kormány elsősorban a nemzetközi szervezetek keretei közt, azok megerősített szerepvállalása útján kíván külpolitikai kérdésekben fellépni. Önálló aktorként Németország csupán a bilaterális kapcsolatok építésénél, vagy egyes – szerződésben nem konkretizált – kérdések mentén kíván megjelenni. Ezt támasztja alá az ENSZ Biztonsági Tanácsának megreformálásával (annak arányosabb globális reprezentáció mentén való kibővítése) kapcsolatos elképzelés is, amely illeszkedik a kontinentális és globális szervezetekben, kezdeményezésekben való német részvétel erősítésére irányuló általános politikai vízióba, amelynek részleteit, megvalósítási lehetőségeit a koalíciós szerződés sokszor nem ismerteti.

Külpolitikai téren az Európa politikát érintő kérdéseken túl a legtöbb területen az új kormány látszólag nem kíván a Merkel-korszaktól markánsan eltérő politikát folytatni. Fontos kivétel lehet a fentiek alól Németország Kína-politikája, amelynek keretében a szerződés hármass, „partnerségre, versenyre és rendszer rivalizálásra” épülő viszonyrendszert fogalmaz meg. A koalíciós pártok egyúttal leszögezik, hogy a Kína és az EU közötti beruházási egyezmény ratifikálására, amely az előző német kormány egyik fontos külpolitikai célja volt, a jelen helyzetben nem kerülhet sor.

Egyes korábbi szakértői véleményekkel ellentétben nem számíthatunk számottevő változásra, esetleges külpolitikai „újraindításra”, Oroszország esetében. Bár a koalíciós pártok nem zárkóznak el a szakpolitikai kérdések (környezetvédelem, energiahatékonyság) mentén folytatott párbeszédétől, egyúttal kiállnak Ukrajna területi integritása mellett, felhívva a figyelmet Moszkva kelet-közép-európai régióban folytatott destabilizációs törekvéseire.

Nyitott kérdések és ellentmondások

A biztonságpolitikai kérdések vizsgálatakor a szerződés hitet tesz Németország nemzetközi szerepvállalása, a demokratikus társadalmi vívmányok és emberi jogok védelme, valamint a Bundeswehr további modernizálása mellett, ugyanakkor, ahogy a külpolitikai fejezetek esetében, úgy ebben az esetben is sokszor mellőzi a konkrétumokat a megállapodás. Ennek fényében csak találgathatunk, hogyan szeretné az új német kormány, a verbális támogatáson túl, konkrét lépésekkel elősegíteni – a koalíciós szerződésben is kiemelt – iráni nukleáris megállapodás sikeres lezárását, vagy az izraeli-palesztin békefolyamat elősegítését.

Ezzel szemben fontos kérdésnek bizonyulhat, hogy a megállapodás nem tesz említést a NATO tagállamok által 2006-ban elfogadott, mindeztidáig csak a tagállamok töredéke által teljesített, a hazai össztermék két százalékában meghatározott védelmi költségvetési minimum eléréséről. A német haderő általános állapota, lassú modernizálása és limitált hadrafoghatósága miatt már az előző kormányzati-ciklus során is komoly kritikával illették a szövetségen belül Németországot. A két százalékos kitétel mellőzése, helyette pedig egy homályos, a GDP három százalékát kitevő, a szerződés szövege szerint a NATO-kötelezettségeknek is eleget tevő, nemzetközi felelősségvállalásra fordítandó összeg megjelölése további kérdéseket vet fel a német haderő hosszútávú fejlesztését illetően.

Szintén ellentmondásokat fedezhetünk fel a koalíciós szerződés nukleáris elrettentéssel kapcsolatos paragrafusainak vizsgálatakor. A három párt egyrészt állást foglal a nukleáris elrettentés megőrzése és ezzel a nukleáris fegyverek németországi jelenléte mellett, másrészt viszont előírja – az egyetlen NATO-tag által sem aláírt – a nukleáris fegyverek tilalmáról szóló szerződéshez (TPNW) való német csatlakozás lehetőségét.

A dokumentum tartalmaz ugyanakkor két kitétele, amelyet az előző koalíciós kormány tagjaként pont az SPD vetett el. A megállapodás értelmében az SPD – és a jövőben általa vezetett védelempolitikai tárca – immár támogatja a felfegyverzett drónok célzott katonai használatát, valamint az életciklusuk végén járó Tornádó vadászbombázók lecserélését is. Így a hárompárti megállapodás alapján akár már az elkövetkező ciklusban megkezdődhet a NATO nukleáris elrettentő kapacitásának keretében Németországban tárolt amerikai nukleáris töltetek (legvégső esetben történő) célba juttatásáért felelő harci gépek leváltása.

Migráció

A legális migráció támogatása, illegális migráció leküzdése

Ahogy a választási kampányban, úgy a koalíciós szerződésben sem kapott nagyobb szerepet a migráció. A szerződésben utolsó harmadában található „Németország felelősége Európáért és a világban” című fejezetben találkozhatunk szinte először az „integráció, migráció, menekülés” szavakkal, ahol összesen csupán öt oldal foglalkozik egy olyan kérdéskörrel, amely magyar és közép-európai szemmel nézve jóval fajsúlyosabb kihívásnak számít. A fejezet ugyanakkor viszonylag egyértelmű üzenetet tartalmaz. A koalíciós felek egy szimbolikus „újrakezdés” mellett állnak ki a migrációs politikában, amelynek célja, hogy Németországnak egy bevándorló országgá váljon. Ez a gyakorlatban az illegális migráció csökkentésére tett erőfeszítések növelését, egyúttal pedig a legális bevándorlás lehetőségeinek bővítését írja elő.

A gyakorlatban mindez elsősorban elkötelezettséget jelent az eddigi humanitárius felelősségvállalás mellett, a nemzetközi jog szabályait követve. Természetesen mindemellett az új bevándorlási rendszer, a német gazdaság égető munkaerőhiányára választ keresve, a gazdasági migráció elősegítését is szem előtt tartja. A pártok közös deklarációja alapján le akarják építeni a bevándorlást gátló túlzott bürokráciát, ezzel párhuzamosan pedig átlátható, könnyen értelmezhető bevándorlási törvényeket akarnak létrehozni. Utóbbiak főképp az integrációra törekvő migránsokat kívánják anyagilag támogatni: „(...) új esélyeket adni azoknak, akik már a társadalom részévé váltak” – hangzik el a szerződésben.

Jelenleg körülbelül tízezer főre tehető azon kitoloncolásra váró migránsok száma Németországban, akik „átmenetileg túrt” státuszt élveznek (bár menekült kérelmük el lett utasítva jogi okokból még sem kerülhet sor azonnali kitoloncolásukra). A jövőben ezen személyek azon része, amely huzamosabb ideje Németországban dolgozik, valamint azonosul az ország értékeivel lehetőséget kaphat státuszát legalizáló tartózkodási engedély megszerzésére. Nem véletlenül az „integráció” az egyik kulcsszó a migrációt érintő szerződés-alfejezetnek. Fentieket elősegítendő a koalíciós pártok integrációs kurzusokat is elérhetővé kívánják tenni minden Németországba érkező új bevándorló számára. A liberálisabb menekültpolitika jegyében az új kormány jogilag lehetővé kívánja tenni a befogadott menedékkérők családtagjainak németországi bevándorlását, ugyanakkor a szerződés leszögezi, hogy „nem mindenki tud maradni a hozzánk érkezettek közül” és egy „hazatelepítési-offenzíva” keretében kívánja kitoloncolni a büntetett előéletű vagy a társadalom számára veszélyesnek minősített migránsokat. Kérdés ugyanakkor, hogy mennyire kíván, vagy tud majd

ennek érvényt szerezni az új kormány, kiváltképp az önkéntes kiutazás deklarált prioritizálása mellett.

Európai migrációs politika

Magyar és EU szempontból a megállapodás migrációval kapcsolatos legfontosabb kitétele az uniós szintű letelepítési-kvóta mellett való kiállítás. „Célunk a felelősség és a hatáskörök igazságos elosztása a befogadás terén az uniós tagállamok között.” – írják a koalíciós pártok. Ennek részeként először a „befogadóképes országokkal” kívánnak egy működő rendszert kialakítani, miközben ösztönöznék a többi tagállamot az új mechanizmushoz való csatlakozásra. A szerződés értelmében menedékjogi eljárások körülményeinek uniós szinten történő javítása mellett Németország támogatni fogja az EU-val szomszédos államokkal való kétoldalú megállapodások megkötését az EU külső határainál jelenleg tapasztalható visszás helyzetek megoldása érdekében. Mindemellett központi szerep hárulna a Frontexre, amely központi szerepet kapna egy – a tengeri mentésre is kiterjedő – egységes uniós menedérendszer kialakításában. Ugyanakkor a szerződés értelmében a civil tengeri mentést nem szabadna korlátozni a jövőben – utóbbi gyakorlatot a múltban több EU-tagállam kormánya is bírálta. A legális bevándorlás lehetőségeinek kiépítése mellett az illegális migráció leküzdése érdekében a koalíciós szerződés folytatólagos figyelmet kíván szentelni a migrációt kiváltó okok leküzdésére és tompítására.

Következtetés

Mindezekből kiindulva joggal feltételezhető, hogy a német migrációspolitikai tekintetében nem számíthatunk elemi változásokra az elkövetkező években. Németország bevándorló ország és ez így is marad, hangsúlyozzák a pártok, a bevándorlás jogi kereteit ugyanakkor fejleszteni kell annak érdekében, hogy a rendszer az elmúlt időszakhoz képest olajazottabban és konzisztensebben működhessen. Az integráció melletti elkötelezettség nyílt beismerése egy fontos állásfoglalás, ami remélhetőleg nem csak a folytatólagosan munkaerőhiánnyal szenvedő német gazdaságnak válik majd előnyére. Másrészt szó sincs esetleges felső befogadási határokról vagy a bevándorlás kockázatairól. Az integrációról és a legális bevándorlási lehetőségekről már az elmúlt években is aktív politikai diskurzus folyt, ugyanakkor kevés tényleges megoldási javaslat került gyakorlati megvalósításra. A belpolitikai hatásoktól eltekintve európai szinten könnyen újabb vitákat generálhatnak a javasolt megoldások, amelyek nem is annyira szokatlanok a magyar fül számára. „Több szolidaritás” – „egységes európai határvédelem” – „a hatáskörök igazságos elosztása”: ezek a kulcsszavak már az elmúlt években hozzájárultak Európa migráció kérdése mentén való megosztásához. Bár a koalíciós megállapodás (ahogy a német média és aktuálpolitika is) láthatólag kisebb jelentőséget tulajdonít ennek a kérdésnek a legális migráció dilemmája és az illegális migráció problematikája előbb-utóbb minden bizonnyal újból napirendi ponttá válik Németországban.

Egyes passzusok, mint a büntetett előéletű migránsok konzekvens kitoloncolása, érezhetően az FDP befolyására lettek a szerződésbe belefoglalva, ugyanakkor a miniszteri pozíciók elosztása alapján az új német kormánynak zöld külügyminisztere lesz, az általa vitt politikától pedig még több is függhet, mint a koalíciós szövegben leírtaktól.

Családpolitika

A család újradefiniálása

A családpolitikának korszerűbbé kell válnia – szögezi le a három párt közös dokumentuma. Ennek keretében az új szövetségi kormány számos olyan reform, módosítás és kiegészítés bevezetését tervezi, amely nemcsak kibővíti, de újra is definiálja a hagyományos családpolitikai kereteket. Az új koalíciós kormány a család fogalmának tekintetében is messzemenően eltér a hagyományos értelemben vett, apa, anya és gyermek(ek) alkotta család modelltől: „A család sokrétű és mindenütt jelen van, ahol az emberek felelősséget vállalnak egymásért” – áll a dokumentumban.

Jelentős változásokat előterjesztve az új kormány a családjog reformját is véghez szeretné vinni. Technikai kérdések mellett, mint az ún. *Ehegattensplitting* (házastársakra vonatkozó adóügyi szabályozás) intézményének törlése, a pártok olyan megosztó kérdésekben is elfogadó álláspontra helyezkedtek, mint az abortusz végrehajtó orvosi praxisok reklámozásának az engedélyezése, vagy az ún. szivárvány családok családpolitikában való markáns megjelenítése.

Németországban a családpolitikát mindezidáig alapvetően az apa, anya és gyermek(ek) entitását felölelő szakpolitikai területként határozták meg annak ellenére, hogy a CDU/CSU és az SPD által megkötött nagykoalíciós megállapodás már korábban, 2018-ban kimondta, hogy: „Nem írunk elő semmilyen konkrét családmódot a családok számára. Tiszteletben tartjuk az együttélés különböző módjait.” Mindazonáltal a jövőben a család fogalmának minden eddiginél korábbi kiszélesítése várható.

Az mozaikcsaládok státuszát a jövőben a szociális „szülők” (nem vér szerinti szülők) felügyeleti jogának kiterjesztésével fogják erősíteni, továbbá a vér szerinti szülőkön túl immár akár két másik – jogi értelemben vett, szülővel is rendelkezhet egy gyermek. A leszbikus párok számára a jövőben lehetővé válik a kettős anyaság. A „felelősségközösség” fogalmának bevezetésével a jelzőlámpás koalíció lehetővé kívánja tenni, hogy két vagy több felnőtt személy élettársi kapcsolaton vagy házasságon túl is jogi felelősséget vállaljon egymásért.

A dokumentum leszögezi, hogy a jövőben házasság többé nem lehet döntő kritérium kiskorú gyermekek örökbefogadásának vizsgálatakor. A gyermektelen, de családot alapítani kívánó párokat és magánszemélyeket „orvosi szakvélemény, családi állapottól és szexuális identitástól függetlenül” támogatni kell a mesterséges megtermékenyítés költségeinek átvállalásával – szögezi le a megállapodás.

Az új kormány deklarált célja, hogy a szivárványcsaládokat és az EU-ban kötött azonos neműek házasságát/partnerségét minden tagállamban ismerjék el minden jogkövetkezéssel együtt. A koalíció a jövőben uniós szinten is ki kíván állni a sokszínűség házasság- és családképének elismerése mellett valamennyi tagállamban, mindez prognosztizálhatóan összetűzésekhez vezethet majd az uniós tagállamok egy részével.

Tervezett reformok

A német családpolitika egyik visszatérő kérdése, amelyet nemcsak a szakértők, de az FDP és a Zöldek is sokszor szorgalmaztak már a múltban a számos különálló családi szociális juttatás – mint például a gyermektartásdíj, a gyermekpótlék, vagy az ún. oktatási és részvételi csomag részét alkotó juttatások – összevonása és könnyebben elérhetővé tétele. Az új kormánykoalíció e átalakítás mellett be kívánja vezetni a jövedelemtől függő gyermekalapellátást is, amelynek fő célja a gyermekszegénység visszaszorítása lenne.

Az SPD, az FDP és a Zöldek az együttműködési szerződésben külön fejezetet szenteltek az „egyenlőség” kérdésének. A sokat kritizált házassági osztozkodást (*Ehegattensplitting*) családi adózási formává kívánják átalakítani – eddig az osztozkodás inkább azon házaspároknak kedvezett, amelyekben az egyik fél többet dolgozott, mint a másik. A koalíciós megállapodás hangsúlyozza a nők abortusz kérdésével kapcsolatos „önrendelkezési jogát”. A német büntető törvénykönyv sokat vitatott 219a. bekezdését, amely jelenleg megtiltja az abortuszt végző orvosoknak, hogy tájékoztassák a nyilvánosságot az általuk folytatott tevékenységről az új kormány el kívánja törölni. Ez a német köznyelvben úgynevezett „reklámtilalom” a közeljövőben többé nem fog létezni.

A koalíciós szerződés szándéknyilatkozata szerint a jövőben számottevően erősíteni kell a gyermekek és a fiatalok helyzetét – a gyermekek jogainak kérdése számos belpolitikai vita tárgyát képezte a közelmúltban Németországban. Az új kormánypartok a kérdés rendezését többek között a gyermekek jogainak az Alaptörvényben való rögzítésével kívánják elősegíteni, továbbá a választójogi korhatárt 16 évre csökkentik. Ez kezdetben csak az európai parlamenti választásokra vonatkozik majd, hiszen a választójogi korhatár Bundestag-választások esetében való hasonló csökkentéséhez az alaptörvény módosítására lenne szükség (mindeztáig a választójogi korhatár a nagykorúsághoz volt kötve). A korhatár csökkentéstől a koalíciós pártok nem titkoltan a saját szavazók számának a növekedését remélik – különösen a Zöldek támogatottsága magas az elsőválasztók között.

A *Queer Life* alfejezetben foglaltaknak megfelelően a pártok deklarálják kiállásukat a szexuális és nemi sokszínűség elfogadása és védelme mellett, továbbá célként tekintenek az ezzel kapcsolatos megfelelő iskolai oktatás és ifjúsági munka megteremtésére. A koalíciós pártok a transzszexuálisokról szóló törvényt egy önrendelkezési törvénnyel szeretnék felváltani, amely lehetővé tenné a nem megváltoztatását az anyakönyvi nyilvántartásban egyszerű önbevallás alapján. A nemátalakító műtétek költségeit a jövőben teljes mértékben a törvényes egészségbiztosításnak kell fedeznie. Míg eddig az egészségbiztosítók csak bizonyos feltételek mellett fizették a nemi átalakító műtéteket, a jövőben a koalíciós megállapodás szerint ennek a teljes költséget ők fogják viselni.

Vallás és társadalom

Az SPD, a Zöldek és az FDP vezetői az úgynevezett kooperatív szétválasztási modell értelmében tovább akarják fejleszteni a vallási alkotmányjogot. Ennek javítása kell „a vallási közösségek, különösen a muszlim közösségek részvételét és képviselét.” Az egyházak képviselőivel a három párt egyeztetéseket kíván elindítani a hagyományos állami juttatások kiváltására.

A koalíciós partnerek emellett meg akarják erősíteni azokat a kezdeményezéseket, amelyek „a zsidó hétköznapi életet a maga sokszínűségében támogatják”, továbbá fel kívánnak lépni az antiszemitizmus minden formája ellen. A zsidó állampolgárok és intézményeik védelmét a tartományoknál kell biztosítani. Ahogy a szerződés írja „szégyenletes és fájdalmas állapot”, hogy Németországban a zsidó intézmények folyamatos biztonsági védelemre szorulnak.

A muszlim közösség esetében az új kormány figyelembe kívánja venni a társadalmi sokszínűséget és többek között nagyobb támogatásban kívánja a muszlim ifjúsági egyesületeket. „A muszlimokat és intézményeiket fenyegető növekvő fenyegetés ellen átfogó védelemmel, megelőzéssel és az érintettek jobb támogatásával lépünk fel” – hangsúlyozza a megállapodás. Emellett az új kormány be kívánja vonni a Németországban székhellyel rendelkező progresszív iszlám közösségeket a vallási alkotmányjog továbbfejlesztésébe,

egyúttal kiterjesztve – a tartományokkal együttműködve – az imámok számára szervezett képzési programokat a német egyetemeken.

Energia

A koalíciós szerződés – az új kormánypártok politikai konstellációjából adódó – primer pontja az energia és energiagazdálkodás kérdésköre, amely már a kampányban is kiemelt helyett kapott. A megállapodás értelmében az új német kormány a korábban tervezett 2038-as céldátum helyett már 2030-ra fel szeretne hagyni a kőszén alapú áramtermeléssel. Hasonló céldátumra pedig 80 százalékra emelnék a megújuló forrásokból termelt áram arányát. Ennek elérése érdekében – a koalíciós szerződés alapján – 2030-ig az ötszörösére, 200 GW-ra növelnék a német napenergia-kapacitást, a tengeri szélenergia pedig több mint négyszeresére, 40 GW-ra lenne növelve. A megállapodás a német villamosenergia-hálózat – rendkívül költséges – nap-, szél- és hidrogénalapú átalakítását is előírja. 2025-ig minden újonnan telepített fűtési rendszert 65 százalékban megújuló energiával kell üzemeltetni – írja a megállapodás – mindeközben pedig ösztönözni kell az új, modern gázerőművek építésébe való befektetés. Az alacsony jövedelmű családok számára egyszeri fűtési pótlék kerülne bevezetésre.

Az új kormány tervezett intézkedései között szerepel a megújuló energiaforrások tömeges bővítésére vonatkozó kötelezettségvállalás, amelynek értelmében az ország területének akár 2 százalékát is erre a célra lehetne fordítani.

A megállapodás alapján az elektromos és hibrid meghajtású autók vásárlásának állami támogatását átalakítják, majd 2025 végéig fokozatosan megszüntetik. A kormánykoalíció szeretné elérni, hogy az évtized végére legalább 15 millió teljesen elektromos jármű közlekedjen Németország útjain. A tervek szerint 2035 után nem vesznek nyilvántartásba belső égésű motorral ellátott járműveket. 2022-re a három párt elő szeretne állni egy klímavédelmi programmal, ezután minden jogszabálytervezetnek át kell esnie egy „klímaellenőrzésen”.

A klímasemleges állapot elérése érdekében is a három párt nagy hangsúlyt kíván fektetni a tudományos és fejlesztési területre, így a jövőben az éves GDP 3,5 százalékát fordítják majd ilyen célokra.

Nagy kérdés ugyanakkor, hogy a fentiekben bemutatott átállási, változtatási és fejlesztési tervezetek mennyire lesznek kivitelezhetőek a német gazdaság növekedésének biztosítása mellett. A már jelenleg is komoly energiaellátási gondokkal küszködő német rendszer 8 év alatt történő radikális átalakítás ugyanis költségvetési és politikai értelemben egyaránt nem bizonyulhatnak kigazdálkodhatónak.

Minisztériumok

A megállapodás értelmében az Olaf Scholz vezette kormány az alábbi 15 minisztériumból és 16 tárcából áll majd:

Ezek közül az SPD jelöl hat minisztert, illetve a Kancellári Hivatal miniszteri rangban lévő vezetőjét (Wolfgang Schmidt) jelölhetik: a belügyminisztert (Nancy Faeser), munkaügyi és szociális minisztert (Hubertus Heil), a honvédelmi minisztert (Christine Lambrecht), az egészségügyi minisztert (Karl Lauterbach), az építésügyi minisztert (Klara Geywitz), továbbá a gazdasági együttműködési és fejlesztési minisztert (Svenja Schulze).

A Zöldek jelölnék öt minisztert: a külügyminisztert (Annalena Baerbock), a gazdasági és klímavédelmi minisztert (Robert Habeck), a család-, idős-, nőügyi és ifjúsági minisztert (Anne Spiegel), a környezetvédelmi, természetmegőrzési, építési és atombiztonsági minisztert (Steffi Lemke), valamint az élelemügyi és földművelési minisztert (Cem Özdemir).

Legkisebb koalíciós pártként az FDP négy minisztert jelölhet: a pénzügyminisztert (Christian Lindner), az igazságügyminisztert (Marco Buschmann), a közlekedésügyek és a digitális infrastruktúráért felelős minisztert (Volker Wissing), valamint az oktatási és kutatási minisztert (Bettina Stark-Watzinger).

A szerződés teljes szövege [itt](#) olvasható.

Impresszum: Magyar Német Intézet az Európai Együttműködésért
Mathias Corvinus Collegium

Igazgató: Dr. Bauer Bence LL.M.

Felelős munkatársak: Böhm Márton József M.A., Darkó Tünde
Tímea B.A., Dobrowiecki Péter M.A.

Székhely: 1113 Budapest, Tas Vezér u. 3-7.

Postacím: 1518 Budapest, Pf. 155

Web: www.magyarnemetintezet.hu